

Obeta svätej omše a život katolíckej rodiny, 6. časť

Michal Semín

6. apríla 2021 ✚ Cirkev ✚ Liturgia

pokračovanie V. časti

Dramatický pokles pôrodnosti je zjavný aj v krajinách, ktoré tradične spájame so silnou katolíckou mentalitou – Taliansko, Španielsko, Poľsko, Malta či Írsko. V minulom roku zomrelo v Taliansku o 342-tisíc ľudí viac, než sa ich narodilo. Počet novonarodených – 404 104 – je najnižší od vzniku zjednoteného Talianska v roku 1871. Podobne je na tom aj Španielsko, kde je miera pôrodnosti 1,35 (k udržaniu existujúcej populačnej hladiny je však treba 2,1 dieťaťa na ženu).

Neochota prinášať obeť, spojené s výchovou väčšieho počtu detí, sa teda neprejavuje len na osobnej úrovni, ale má aj zničujúce spoločenské dôsledky. Nie je to však len miera pôrodnosti, do ktorej sa premieta nevôľa k obeti. Vo všetkých spoločnostiach postkresťanského Západu pretrvávajú vysoká miera rozvodovosti, prípadne je preferovaná voľba života bez záväzkov. Rozvodová mentalita však pod rúškom zmeneného anulačného procesu zasiahla aj kresťanov.

Pred II. vatikánskym koncilom bolo kladne vybavených žiadostí o potvrdenie neplatnosti manželstva ako šafranu, po koncile a zvlášť po vydaní nového *Kódexu cirkevného práva* v roku 1983 sa však ich počet mnohonásobil. V niektorých diecézach je dnes anulácia rovnako jednoduchá, ako civilný rozvod. Čím je to spôsobené? Iste za to môže zmena k nerešpektovaniu tradičných pravidiel pre posudzovanie žiadostí o anuláciu manželstva cirkevnými súdmi, zavedením nového cirkevného kódexu však bol tento postup do značnej miery zlegalizovaný. Zmena kódexu súvisí so zmenou poňatia cieľov manželstva, ktorú sme analyzovali v jednej z predchádzajúcich častí tejto úvahy.

Manželstvo bolo v kódexe z roku 1917 (kánón 1013) definované jeho primárnym cieľom, teda plodením a výchovou detí a dvoma podstatnými vlastnosťami manželského zväzku – jednotou a nerozlučiteľnosťou. Kto toto vie, netrpí závažnou poruchou súdnosti a nezatajil nič, čo by manželstvo zneplatňovalo, pritom sa automaticky predpokladalo, že je jeho sobáš – a to aj potom, čo sa vo vzťahu medzi manželmi začali prejavovať vážne nezhody – platný. Dnes je to veľmi často presne naopak – z manželských sporov sa akosi automaticky vyvodzuje, že neboli splnené podmienky na platné uzavretie manželského zväzku.

O akých podmienkach je tu však reč? O takých, ktoré starý kódex nepoznal a ktoré vyplývajú z personalistického poňatia manželstva. V kánóne 1055 nového kódexu je totiž manželstvo, v súlade s koncilom, definované ako spoločenstvo, zamerané nielen na plodenie a výchovu detí, ale aj na prospech manželov. Termín „prospech manželov“ je v jazyku práva trochu ošemetný, pretože nie je dostatočne presne identifikovateľný. Nikto určite nespochybňuje dobro pokojného manželského spoluzitia, kto je však schopný zodpovedne posúdiť, či prípadný mravný alebo duševný nedostatok jedného z manželov je takej povahy, že robí dané manželstvo od začiatku neplatné? Do procesu rozhodovania o platnosti či neplatnosti manželskej zmluvy tak vstupuje psychológia, respektíve jej moderné smery, ktoré anuláciám doslova

otvárajú brány.

Takto zmýšľajúci cirkevní sudcovia sa navyše môžu oprieť o úplne nový odsek kánonu 1095, v ktorom sa hovorí: „Neschopní uzavretia manželstva sú tí, ktorí z psychických dôvodov nie sú schopní prevziať podstatné manželské povinnosti.“ Samo o sebe nie je v tomto psychologizujúcom bode nič nepochopiteľné či nesprávne – skutočne existujú patologické javy, ktoré znemožňujú viesť riadny manželský život. Dôležitý je tu tiež termín „prevziať“, ktorý sa časovo sústreďuje na okamih uzavretia manželstva, na rozdiel od termínu „plniť“, zahŕňajúci čas po jeho uzavretí. Je totiž samozrejmé, že kto nie je schopný prevziať, nie je schopný ani plniť. Tiež platí, že musí ísť o skutočnú neschopnosť, teda nie iba o obťažnosť prevziať podstatné manželské povinnosti.

Z právneho hľadiska je teda potrebné posudzovať, nakoľko je príčina tejto neschopnosti trvalá. Z tohto dôvodu nie je legitímna prax, kedy je jedno manželstvo na základe kánonu 1095, odst. 3 zneplatnené, aby následne jeden alebo obaja putatívni manželia platne uzavreli iný sviatostný sobáš.

V komentároch cirkevných právnikov sa uvádza, že medzi tieto nedostatky vo vôli, zneplatňujúce manželstvo, patria okrem rôznych sexuálnych deviácií aj návykové závislosti (alkohol, drogy, pornografia, počítačové hry a pod.) či závažné afektívne poruchy, vrátane neschopnosti brať ohľad na druhú osobu alebo neschopnosť s ňou komunikovať. Vzhľadom k tomu, že toto sú najčastejšie dôvody, pre ktoré sa ľudia civilne rozvádzajú, neprekvapí, že to isté platí aj pre anulačný proces. Ako píše p. Damián Nemec v publikácii *Manželské právo Katolíckej cirkvi* (Krystal, 2006), „Nedostatok vôle je v súčasnej dobe v Českej republike najčastejším dôvodom, pre ktorý je cirkevným súdom konštatovaná neplatnosť manželstva.“

Už tak uľahčenú cestu za anuláciou ešte viac rozšíril pápež František, keď v roku 2015 vydal apoštolské listy *Mitis iudex Dominus Iesus* (pre latinskú cirkev) a *Mitis et misericors Iesus* (pre východné cirkvi), pozmeňujúce príslušné pasáže *Kódexu kánonického práva*.

O čo v nich ide? V deň, keď Svätá stolica oba dokumenty zverejnila, vyšiel v denníku *L'Osservatore Romano* článok dekana tribunálu Rímskej roty Msgr. Pio Vita Pinta, povereného prípravou reformy. Z jeho textu je zrejmé, že inovátorom nešlo o nejaké kozmetické úpravy viac ako tristo rokov trvajúcej praxe, ale o revolučný obrat v chápaní manželstva a jeho nerozlučiteľnosti. Msgr. Pinto v článku výslovne uvádza, že nové pravidlá povedú k výraznému nárastu anulácií!

V čom konkrétne reforma anulačného procesu spočíva? Jej samotní autori tvrdia, že v zjednodušení a zrýchlení. Z týchto dvoch atribútov reformy však ešte jej oprávnenosť či prospešnosť, prípadne ich opak, vyvodiť nemožno. Aj tradične zmýšľajúci cirkevní právnici tvrdia, že sa v niektorých prípadoch súdne konanie neúmerne preťahuje.

Reforma anulačný proces zjednodušuje a zrýchľuje ponajprv v tom zmysle, že ruší doteraz požadovaný druhý súhlasný rozsudok súdu vyššej inštancie. Práve pred týmto krokom dôrazne varoval pápežom odvolaný prefekt Najvyššieho tribunálu Apoštolskej signatúry kardinál Raymund Burke v knihe *Zotrvať v pravde Kristovej*, ktorá vzbudila taký rozruch počas mimoriadnej synody o rodine v roku 2014. Škodlivosť tejto praxe ukazuje na príklade Spojených štátov, kde nebol – na základe obdržaného povolenia – druhý súhlasný rozsudok medzi rokmi 1971 až 1983 vyžadovaný. V tejto dobe sa počet anulácií v USA mnohonásobil, takže sa o tunajšom jednoinštančnom konaní začalo hovoriť ako o tzv. katolíckom rozvode.

Reforma ďalej nahrádza tradičný trojčlenný tribunál panelom, v ktorom môže zasadať aj vyšší počet laikov, ako kňazov. Navyše sa u nich nepovažuje za potrebné, aby boli vzdelaní v odbore cirkevného práva. Ruší sa právo na odvolanie v prípade, že je vedené úmyslom proces zdržiavať. Možno sa však čudovať matke detí, ktorej manžel si chce definitívne uvoľniť ruky pre „posvätenie“ svojho hriešneho mimomanželského pomeru, že chce stoj čo stoj svoju rodinu zachrániť?

Za nebezpečnú zmenu je treba považovať aj to, že nepodložené tvrdenia strany, žiadajúcej o anuláciu, získavajú povahu dôkazu. Ak žiadateľ na súde uvedie, že pred vstupom do manželstva počatie detí programovo odmietal, nebude už musieť toto svoje tvrdenie doložiť žiadnym doplňujúcim svedectvom. Nová prax teda tým, ktorí pri skladaní manželského sľubu klamali, náhle udeľuje štatút vierohodnosti.

Za zrejme najvýbušnejšiu časť reformy možno právom považovať novozavádzané zrýchlené konanie, prebiehajúce v lehote maximálne 45 dní. To je umožnené párom, kde o anuláciu požiadajú obaja – muž i žena. Súdi ich biskup alebo niekto ním poverený. Celý proces sa odohráva v rámci jediného sedenia, pričom obhajca manželstva má 15 dní na prípadné odvolanie. *Motu proprio* ďalej uvádza podmienky, za ktorých je skrátené konanie legitímne. Neuvádzame tu všetky, iba tie, ktoré sú niečím nové a súčasne problematické či zjavne nezmyselné.

Tou prvou podmienkou je „nedostatok viery, ktorá má za následok predstieranie súhlasu alebo omyl vo vôli“. Čo je tu myslené „nedostatkom viery“? Kánon 1096 stanovuje: „Na vznik manželského súhlasu je nevyhnutné, aby uzatvárajúce strany aspoň vedeli, že manželstvo je trvalé spoločenstvo medzi mužom a ženou, ktoré vzniká na základe nejakej sexuálnej súčinnosti.“ Túto elementárnu znalosť o povahe manželstva má určite prevažná väčšina párov, ktoré do neho vstupujú. Navyše je výslovne obsiahnutá v sľube, ktorý obaja manželia verejne skladajú. Je samozrejme možné, že niekto tento súhlas iba predstiera. V tom prípade však nejde o „nedostatok viery“, ale o obyčajný podvod. Sama viera k platnosti manželského zväzku nutná nie je. Akokoľvek si Cirkev zmiešané manželstvá medzi katolíkom a nekatolíkom neželá, väčšinou ich toleruje. Považuje ich pritom za rovnako platné (akokoľvek nie sú v prípade sobáša katolíka s nepokrsteným sviatostné), ako sú manželstvá uzavreté medzi dvoma katolíkmi.

Ďalšou uvedenou podmienkou je „krátkosť manželského života“. Má ísť o dni, týždne, mesiace? Nech už je to akokoľvek, dĺžka trvania manželstva nemá najmenší vplyv na to, či bolo alebo nebolo platne uzavreté. Navyše zo samotnej formulácie vyplýva, že v prípade tohto páru o manželstvo išlo!

Za absolútne škandalózne treba považovať to, že o zrýchlený anulačný proces môžu požiadať páry, u ktorých došlo k „neplánovanému otehotneniu“, prípadne „potratu, vyvolaného za účelom zabrániť plodeniu“.

Ale pozor – doterajší výpočet nie je taxatívny, ale len usmerňujúci. Posledná uvedená podmienka k udeleniu nulity totiž znie – etc. Áno, čítate dobre: „A tak ďalej.“ Ak si teda žiadatelia o anuláciu z vyššie uvedených absurdných podmienok nedokázali vybrať, môžu si po dohode s „milosrdným“ biskupom, či jeho zástupcom stanoviť nejakú inú.

V predtuche, žeby obzvlášť táto časť reformy mohla zožať kritiku, František v *motu proprio* uviedol: „*Som si vedomý toho, že skrátené konanie môže ohroziť princíp nerozlučiteľnosti manželstva.*“ V skutočnosti sa však nie je čoho obávať, uisťuje. Čo je onou poistkou proti prípadnému zneužitiu týchto gumových paragrafov? No predsa biskup! Ten je totiž „spolu s Petrom najväčším garantom katolíckej

jednoty vo viere a disciplíne“. Má tu snáď pápež František na mysli všetkých tých heterodoxných biskupov, systematicky odporujúcich morálnemu učeniu Cirkvi?

Reforma manželského práva, respektíve anulačného konania, je v zjavnom rozpore so zásadou, uvedenou v kánone 1060: „Právo zvýhodňuje manželstvá, a preto sa pri pochybnosti považuje manželstvo za platné, kým sa nepreukáže opak.“ Kultúra manželstva, chránená zásadou nerozlučiteľnosti a prezumpciou platnosti, je totiž nesmierne dôležitá predovšetkým s ohľadom na potreby tých najslabších z nás – detí. Nová anulačná prax ich však teraz vystavuje zvýšenému nebezpečenstvu, že ich rodičia, prechádzajúci manželskou krízou, skôr opustia, než aby svoje doterajšie chyby odčinili potrebnou nápravou života.

1. časť

2. časť

3. časť

4. časť

5. časť

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/obeta-svatej-omse-a-zivot-katolickej-rodiny-6-cast/>